

**TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK VE AKRABA
TOPLULUKLARINDAN GELEN ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE VE
KENDİ ÜLKELERİYLE İLGİLİ GÖZLEMLERİNE DAYANARAK
ORTAYA KOYDUKLARI SORUNLAR: ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

H. Bayram Kaçmazoğlu*

Hasan Şeker**

ÖZ

*Bu çalışmada Erzurum ilinde öğrenim gören Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akra-
ba Topluluklarından gelen öğrencilerin kişisel bilgileri, toplumsal yapı özellikleri;
eğitsel, ekonomik, sosyal, siyasal ve kişisel sorunları ile Türkiye ve kendi ül-
keleri ile ilgili değerlendirmeler bulunmaktadır. Araştırmada survey ve stan-
dartsız görüşme tekniği (unstructured interview) kullanılmıştır. Öğrencilerin
karşılaştıkları sorunların başında seçme ve yerleştirme sistemi, akademik dil
düzeylelerinin yetersizliği bulunmaktadır. Öğrencilere sağlanan burs miktarının
yetersizliği ekonomik sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Öğrenciler ge-
nelde kültürel yakınlık nedeniyle Erzurum'da öğrenim görmekten memnun olduk-
larını bildirmişlerdir. Öğrencilerde yalnızlık, aile özlemi, geleceğe güven duy-
mama ve derslerde başarısızlık, problem olarak görülmektedir. Öğrenciler Tür-
kiye ile kendi ülkeleri arasındaki arkadaşlık ilişkilerini, sosyal faaliyetler ve öğ-
rencilerin derslerdeki aktifliğini kendi ülkeleri lehinde görmektedirler.*

*Anahtar Kelimeler: Yabancı Öğrenci, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akra-
ba Toplulukları, Öğrenci Sorunları.*

ABSTRACT

*THE PROBLEMS BASED ON OBSERVATIONS OF THE STUDENTS WHO
COME FROM TURKISH REPUBLICS, TURC AND RELATIVE COMMUNITIES,
ABOUT TURKEY AND THEIR OWN COUNTRIES: THE CASE OF ATATURK
UNIVERSITY*

*This study includes evaluations of students coming from Turkish States, Turkish and
Relative Communities to Erzurum, about their educational, economic, social, po-
litical and personal problems and their comparative evaluation relating Turkey and
their own countries. The survey method was used, and the data were collected by
a questionnaire form and personal interviews. Of the problems that students face,
the most important one is the inefficiency of the level of Turkish that students learn
in Turkish courses. Students experience economical difficulties due to the ineffici-
ency of scholarships. Students don't meet many difficulties in view of cultural diffi-
culties living in Erzurum. Loneliness, yearning for family, loss of hope in the future,
failure in courses appear to be problems for students. Stutents see in favour of their
own countries the friendship relationship between Turkey and their own countries,
the social activities and the rate of activity of students during courses.*

*Key words: Foreign Student, Turkish Republics, Turkish and Relative Communi-
ties, Problems of Student.*

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

** Araş. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi K.K. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

GİRİŞ

Genelde, ekonomik açıdan gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru bir beyin ve öğrenci göçü yaşanır (Parr vd., 1992). Bu bağlamda Türkiye, Tanzimat döneminden 1992 yılına kadar dışarıya öğrenci gönderen bir ülke konumunda olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Bunun yanında, 1989 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girmesi ile Türkiye'nin yüksek öğretim tarihinde ilk defa 1992 yılından itibaren bağımsızlıklarını kazanan Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'ye orta ve yüksek öğrenim için önemli sayılarda öğrenci gelmeye başlamıştır.

1992'den itibaren Türkiye, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları ile yaptığı karşılıklı anlaşmalar ve 2922 Sayılı "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyrıklı Öğrencilere İlişkin Kanun"la, her yıl gelecek olan öğrenci kontenjanlarını belirleme sürecini yasalastırmıştır. Böylece, 1992-1993 eğitim-öğretim yılından itibaren Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından orta, önlisans, lisans ve lisansüstü eğitimlerini ülkemizde yapmak üzere öğrenci getirilmeye başlanmış; öğrencilerin çevre ve eğitim kurumlarına uyumlarının sağlanması, doğabilecek kişisel ve sosyal sorunların giderilmesi için her üniversitede YÖK'e bağlı bir birim oluşturulmuştur (YÖK, 1996:43). Aşağıda Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları'na verdiği ve kullanılan kontenjanlarla öğrenim gören öğrencilerin yıllara göre dağılımları bulunmaktadır.

Tablo - 1 : Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk Ve Akraba Topluluklarına Verdiği Ve Kullanılan Kontenjanlarla Öğrenim Gören Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı.

Kontenjan	1992-1993	1993-1994	1994-1995	1995-1996	Toplam
Verilen	8355	5206	2212	2020	17793
Kullanılan	6649	2463	1387	1754	13189
Öğrenim Gören	3638	2474	1248	1657	9006

Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları ile kültürel ve siyasal ilişkilerini hızlı bir şekilde geliştirme isteği ve heyecanı, yabancı öğrenci kontenjanında kendisini açıkça göstermektedir. Buna göre, Türkiye olanaklarını zorlayarak yabancı öğrenci kontenjanlarını oldukça yüksek tutmuş ve tablo 1'de de görüldüğü gibi, daha sonra kontenjanlarını azaltmak zorunda kalmıştır. Buna rağmen gelen öğrencilerin

karşılaştıkları sorunlara yeterince çözüm üretilememiştir. Çünkü çok sayıda yabancı öğrencinin farklı kültürel, sosyo-ekonomik ve yönetim ortamından gelmiş olmaları, Türkiye'nin Türk Cumhuriyetlerinden plansız ve programsız öğrenci kabulü, alt yapı eksiklikleri, Türkiye'nin daha önce böyle bir deneyime sahip olmaması, bu konuda yeterince araştırmanın bulunmaması, hem Türkiye hem de gelen öğrenciler açısından pek çok sorunun kaynağını oluşturmuştur (Çağlar, 1996).

Türkiye, 1992 yılından itibaren, tarihinde ilk defa oldukça çok sayıda yabancı öğrenci kabul edip bu öğrencilerle ilgili pek çok sorun yaşamasına ve gelen öğrencilerin yaşadıkları süre içerisinde sayısız sorunla karşılaşmasına rağmen, Türkiye'de konuyla ilgili yeterince bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Konuyla ilgili olarak Türkiye'de çok az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bunlardan Çağlar(1996)'ın araştırmasında, konu, Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerle ilgili genel bilgiler, sosyal ve kültürel sorunlar, psikolojik sorunlar, ekonomik sorunlar, siyasi nitelikli sorunlar, eğitimsel sorunlar ve diğer sorunlar başlıkları altında incelenmiştir. Çağlar'ın yaptığı bir başka çalışmada ise(1998), öğrencilerin sosyal, kültürel psikolojik, ekonomik, siyasal, eğitsel ve diğer sorunlarını incelemektedir. Bir başka çalışma, UNESCO Milli Komisyonu Eğitim İhtisas Komitesi ile Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin ortaklaşa gerçekleştirdiği Türkiye'de Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Sorunları adlı çalışmadır. Bu çalışmada, öğrencilerin sıla hasreti, ekonomik durumları, dil yeterlilikleri, yerleştirildikleri programlarla ilgili bilgiler ve öğrencilerin sorunlarına çözüm bulma yollarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir (Önsoy vd., 1994). Arslan(1994)'ın yaptığı diğer bir çalışmada, Türkiye'ye gelen öğrencilerin bölümlere göre dağılımları, dil eğitimleri, burs ve beslenme sorunları gibi genel bilgilere yer verilmiştir. YÖK(1996 :43)'ün Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topuluklarından Gelen Öğrenciler, Bunların Sorunları ve Çözüm Önerileri adlı çalışmasında ise, öğrencilerin genel sorunlarına değinilmiştir.

Ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler, Türkiye'den daha önce ve çok fazla sayıda yabancı öğrenci kabul etmeleri yanında, bu konuda oldukça çok araştırma yaparak, yabancı öğrencilerin öğrenimleri boyunca karşılaştıkları her türlü sorunu bilimsel açıdan ele alarak çözüm üretmişler ve üretmeye de devam etmektedirler. Bu konuda deneyimli ülkelerde de dil yeterliliği, sosyal ilişkilerin düşüklüğü, motivasyon eksikliği, kültür şoku, barınma ve beslenme, sağlık, duygusal sorunlar, kültürel farklılıklar, iletişimsizlik, uyum gibi problemlerle karşılaşıldığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topuluklarından gelerek veya aynı statüde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı

olan ve öğrenimlerini Atatürk Üniversitesi'nde sürdüren öğrencilerin kişisel bilgilerini içeren toplumsal yapı özelliklerini; karşılaştıkları eğitimsel, ekonomik, kültürel, çevresel-bölgesel ve siyasal eksenli sorunlarını tesbit etmek, beklentilerinin neler olduğunu belirlemek, sorun ve beklentilerine göre onlara götürülebilecek hizmetlerin daha iyi bir biçimde verilmesi ve daha geniş çözümlere ulaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Araştırmada aşağıdaki sorunlara yanıt aranmıştır.

Alt Problemler:

Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları'ndan gelen öğrencilerin;

- 1 - Kişisel bilgilerini içeren toplumsal yapı özellikleri,
- 2 - Eğitim sorunları,
- 3 - Ekonomik sorunları,
- 4 - Genel Türkiye değerlendirmeleri,
- 5 - Türkiye ve kendi ülkesi ile ilgili değerlendirmeleri,
- 6 - Erzurum'la ilgili sorunları,
- 7 - Kişisel sorunları ele alınmıştır.

Sayıtlar:

Öğrenciler anket sorularını cevaplandırırken gerçek görüşlerini yansıtmışlardır.

Sınırlılıklar:

Araştırma; 1996-1997 öğretim yılında örnekleme giren 36 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yöntemi, araştırma evreni, araştırma örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Araştırma Yöntemi: Araştırmada survey (alan araştırması) kullanılmıştır. Bu tür alan araştırmalarında genellikle bir toplumun, bir kurumun yapısı ya da küçük bir grup içindeki etkileşim mekanizması gibi konular ele alınır (Gökçe, 1992:76). Gerek soruların hazırlanması aşamasında gerekse anket soruları uygulandıktan sonra standartsız görüşme tekniği (unstructured interview) kullanılmıştır.

Araştırma Evreni: Araştırma evrenini Atatürk Üniversitesi'nde 1996-1997 öğretim yılında kayıtlı 57 Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları veya bu statüdeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırma Örnekleme: Atatürk Üniversitesi'nde yabancı uyruklu veya bu statüde öğrenim gören öğrencilerin sayısal olarak az olması nedeniyle, Erzincan Hukuk Fakültesi hariç, Atatürk Üniversitesi'nde bulunan 36 öğrenci örnekleme dahil edilmiştir. Örnekleme ile ilgili bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Araştırma örnekleme evrenin yaklaşık % 63'unu temsil etmektedir. Örneklem ile ilgili bulgular tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2 : Örneklem Dağılımı.

Fakülte ve Yüksek Okul	Sayı	%
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	11	30.5
K.K. Eğitim Fakültesi	5	13.9
Fen-Edebiyat Fakültesi	5	13.9
Tıp Fakültesi	4	11.2
Mühendislik Fakültesi	2	5.6
İlahiyat Fakültesi	1	2.7
Diş Hekimliği Fakültesi	1	2.7
Ziraat Fakültesi	1	2.7
Hemşirelik Yüksek Okulu	2	5.6
Erzurum Meslek Yüksek Okulu	4	11.2
Toplam	36	100

Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topuluklarından Türkiye'ye gelen öğrenciler orta, önlisans, lisans ve lisansüstü olmak üzere farklı aşamalarda öğrenim görmektedirler. Ancak yabancı öğrencilerle ilgili bu çalışma, sadece önlisans ve lisans öğrenimlerini Atatürk Üniversitesi'nde yapan öğrencileri konu almaktadır. Atatürk Üniversitesi'nde bu statüde yüksek lisans ve doktora eğitimi yapan öğrenci bulunmamaktadır. Orta öğretim yapan öğrenciler ise bu çalışmanın dışında kalmaktadır (Ayrıca Erzurum'da bu statüde orta öğretimde öğrenim gören öğrenci bulunmamaktadır).

Veri Toplama Araçları: Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formunun oluşturulmasında önceki çalışmalar ve öğrencilerle yapılan standartsız görüşme tekniğinden (unstructured interview) yararlanılmıştır. Bu amaçla hazırlanan formda 15 sorn açık uçlu ve 74 soru kapalı uçlu olmak üzere toplam 89 sorn bulunmaktadır. Anket formunun bir bölümünde kendi ülkesi ve Türkiye ile ilgili karşılaştırma

istenmiştir. Anket sorularında kişisel bilgilere, eğitim, ekonomi, Türkiye'nin toplumsal yapısı, yaşanan kent ve genel konularla ilgili sorunlara yer verilmiştir. Anket formunun ön uygulaması, araştırma kapsamında bulunan öğrencilerden bazılarında uygulanmış, anlaşılmayan sorular düzeltilerek geliştirilmiştir. Ayrıca, sorun alanlarının tesbitine yönelik yapılan görüşmeler, anket sorularının hazırlanmasında yol gösterici olmuştur. Yine bu görüşmeler sırasında edinilen bilgiler ve gözlemler anket sorularının yorumlanmasında önemli kolaylıklar sağlamıştır.

Verilerin Çözümü: Araştırma verilerinin çözümünde sayı, yüzde ve karşılaştırmalı tablolarda SPSS programı kullanılmıştır. Yorumlamada "en az" ve "en fazla" değer taşıyan yüzdeler vurgulanmıştır. Türkiye ve kendi ülkesi ile ilgili yapılan karşılaştırmalarda kendi ülkesinde "en az", Türkiye'de "en fazla" veya kendi ülkesinde "en fazla", Türkiye'de ise "en az" yüzdeler dikkate alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

1. Kişisel Bilgilerle İlgili Bulgular

Araştırmada öncelikle öğrencilerin kendi ve aileleri ile ilgili genel bilgiler elde edilmek istenmiştir. Bunun temel nedeni, kişisel bilgilerden yola çıkarak, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'ye gelen öğrencilerin cinsiyetleri, devam ettikleri sınıflar, uyrukları, mensup oldukları Türk ve Akraba Toplulukları, dahil oldukları sosyal tabaka, sosyo-ekonomik özellikleri, aile yapısı, ailenin eğitim durumu ve yaşadıkları yerleşim birimlerinin niteliği belirlenmek istenmiştir.

Araştırma örneklemine giren 36 öğrencinin cinsiyet dağılımına göre kızlar yaklaşık % 27, erkekler % 72 oranındadır.

Yine araştırma örnekleminde yer alan Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından gelen öğrencilerin yaklaşık % 70'i 1 ve 2. sınıfta, % 30'u ise 3 ve 4. sınıfta öğrenim görmektedirler.

Örnekleme giren öğrencilerin % 44'ü Kazakistan, % 33'ü Türkiye Cumhuriyeti, % 11.1'i Azerbaycan, % 8.3'ü Bağımsız Devletler Topluluğu ve % 2.8'i Kırgızistan uyrukludur.

Örnekleme giren öğrencilerin büyük bir kısmı (yaklaşık % 90) Ahıska kökenli, diğerleri ise Azeri'dir. Başka bir ifade ile, Türkiye'nin diğer üniversitelerinde pek çok Türk Cumhuriyeti, Türk ve Akraba Topluluğu'na mensup öğrenci öğrenim görürken, Erzurum'da öğrenim gören öğrenciler, sadece iki ayrı Türk veya Akraba Topluluğu üyelerinden oluşmaktadır.

Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları incelendiğinde,

okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu olma oranı yok denecek kadar azdır. Yüksek öğrenim görmüş olanlar yaklaşık % 50, orta öğretim görmüş olanlar ise % 35 civarındadır. Bu oranlar ülkemizin her aşamadaki eğitim istatistikleri ile karşılaştırıldığında oldukça yüksek değerleri ifade etmektedir. 1990 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye'de her 100 kişiden 19.5'i okur-yazar değildir. 15.9'u ilkokulu bitirmeden hayata atılmıştır. Bitirilen son öğretim kurumuna göre ise, 46.1'i ilkokul, 7.5'i orta-okul, 5.7'si lise ve 3'ü yüksek okul veya fakülte mezunudur (Gökçe, 1996:133). Ancak hem yabancı öğrenciler ve hem de Türkiye için yukarıda verilen istatistiksel oranlar ile ilgili genellemeler hatalı sonuçlar verebilir.

Veriler incelendiğinde, öğrenci ailelerinden hiç birinin üst sosyo-ekonomik grup içerisinde yer almadığı görülmektedir. Bu durum, öğrencilere sağlanan bursların yeterlilik düzeyini daha da önemli hale getirmektedir. Zira öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmesi, verilecek bursun yeterliliği ile yakından bağlantılıdır. Ayrıca, öğrencilerin geldikleri ülkelerin haberleşme ve bankacılık konularındaki yetersizlikleri de gözönüne alındığında bu öğrencilerin ailelerinden bursları üzerine katkı alma olanakları tamamiyle ortadan kalkmakta ve bu da verilen bursların yetersizliğini bir kat daha artırmaktadır. Çünkü statüleri açısından bu araştırma kapsamına giren ve Türkiye'de öğrenim gören yabancı öğrencilerin tamamı burslarını Türkiye Cumhuriyeti'nden almaktadırlar.

Kısaca, örnekleminizde bulunan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumu yüksek, ekonomik durumları ise alt ve orta grupta bulunmaktadır.

Veriler incelendiğinde, annelerin % 56.7'si ev hanımı, % 36.7'si ise memurdur. Verilere göre, öğrencilerin baba mesleklerinin dağılımı şöyledir: % 44'ü memur, % 35'i işçi ve % 11.8'i serbest meslek sahibi.

Araştırmada yer alan öğrenci ailelerinin yaklaşık % 30'u 2 ve 3, % 70'i de 4 ve daha fazla çocukludur. Buna bağlı bir başka soruyla öğrencilerin aile yapıları tesbit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin aile yapısı % 69.4 oranı ile genelde çekirdek aile biçimindedir. Geniş aile oranı ise % 30.6'dır. Bu veriler Türk aile yapısı ile paralellik göstermektedir (Gökçe, 1996 :169).

Öğrenciler serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerine birden fazla yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin % 9.6'sı sosyal faaliyetleri yürütecek maddi olanaklara sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Hatta bir öğrenci bu durumu şu şekilde açıklamıştır: "Maddi koşulların yetersizliği nedeniyle yurtlardan bir başka yere çıkamıyoruz." Bursların yetersizliği ve maddi olanakların kısıtlılığının, öğrencileri daha çok müzik dinleme (% 24.1),

spor yapma (% 19.4) gibi fazla gider gerektirmeyen sosyal faaliyetlere yönelttiği söylenebilir. Tiyatro ve sinemaya gitme oranındaki düşüklük ise, Erzurum'un öğrenciye sunduğu olanakların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu yetersizliği örneklemimizdeki öğrencilerin % 8.5'i dile getirmiştir.

2. Eğitim Sorunları İle İlgili Bulgular

Verilere göre öğrencilerin yaklaşık % 80'i üç ve üç yıldan fazla bir süredir Türkiye'de bulunmaktadır.

Veriler incelendiğinde, Türkiye'de yüksek öğrenime geçişte yaşanan sorunlar yabancı öğrenciler için de geçerlidir ve bu öğrencilerin yaklaşık % 31.4'ünün okudukları fakülte, yüksek okul ve bölümleri tercih etmek zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin Türkiye'de yaşadıkları sürenin azlığı ve dil sorunları ile birlikte düşünüldüğünde, seçmek zorunda kaldıkları fakülte, yüksek okul ve bölümde "beklenen" başarıyı engelleyici bir faktör olarak görülebilir.

Bulgulara göre, 4 öğrencinin kendi ülkesinde en başarılı olduğu alanın spor olmasına rağmen örneklemimizde spor ile ilgili bir bölümde okuyan öğrenci bulunmamaktadır. Yabancı öğrencilerin kendi ülkelerinde % 48.5 oranında sözel, % 34.2 oranında sayısal alanlarda başarılı oldukları görülmektedir. Yine öğrencilerin kendi ülkelerinde başarılı oldukları alanlar ile Türkiye'de okudukları bölümler arasında bir paralellik olup olmadığını araştıran bir soruya verilen cevaplara göre, öğrencilerin yaklaşık % 30'nun ülkelerinde başarılı oldukları alanlarda eğitim yapmadıkları veya şimdi eğitim yaptıkları alanlardan hoşlanmadıkları görülmektedir. Öğrencilerden, "tercihleriniz tamamiyle serbest bırakılsaydı durum ne olurdu" sorusuna, % 58.8'i "tamamen farklı bir bölümde okurdum," % 41.2'i "aynı veya benzer bir bölümde okurdum" yanıtını vermiştir. Buna paralel bir soruda, öğrencilerin halen okudukları fakülte veya bölümlerden "büyük ölçüde hoşlanma" oranı % 44.1, "orta derecede hoşlanma oranı" % 41.2, "çok az hoşlanma" oranı % 8.8 ve "hiç hoşlanmama" oranı % 5.9'dur.

Bu bulgular, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından ortaya konulan bulgularla paralellik göstermemektedir. Adı geçen araştırmada, öğrencilerin Türkiye'de devam ettikleri programlar ile devam etmek istedikleri programlar arasında büyük ölçüde tutarlılık bulunmuştur (Önsoy vd., 1994:32). Oysa bu çalışma, öğrencilerin kendi ülkelerinde başarılı oldukları alanlar ile Türkiye'de okudukları bölümler arasında bir paralellik olmadığını ortaya çıkmıştır. Bu durum, öğrencilerin bölüm ile ilgili motivasyonunu da etkilemektedir.

Yabancı öğrencilerin "yeterli" bir dil eğitiminden geçmeleri, hem sosyal uyum ve iletişimi kolaylaştırabilecek hem de öğrencilerin öğrenim sürecine katkı sağlayacaktır. Yabancı öğrencilerin Türkiye'de almış oldukları dil eğitiminin yeterliliği ile ilgili olarak öğrencilerin yanıtlarına göre, TÖMER'in açmış olduğu dil kursları % 61 oranında ihtiyacı karşılamamaktadır. Yine bu bağlamda, Türkiye'de verilen Türkçe dil eğitiminin yaklaşık % 90 oranında "kısmen" veya "hiç yeterli" olmadığı belirtilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde dil eğitiminin hem süre hem de akademik bir dil düzeyinde verilmediği ifade edilmiştir. Öğrenciler, dil eğitiminin yetersizliklerine yönelik çözüm önerileriyle ilgili bir soruya ise yaklaşık % 61 oranında bir çözüm üretememişlerdir.

Dil eğitiminin yetersizliğine ilişkin bulgularımız Önsoy ve arkadaşlarının yapmış oldukları araştırma ile çelişmektedir. Adı geçen araştırmada (Önsoy vd., 1994), öğrencilerin kursları % 61 oranında "yeterli", % 16 oranında "çok yeterli" buldukları görülmektedir.

Dil sorunu ile ilgili olduğu düşünülen bir başka soru ile öğrencilere sınav sorularını anlayıp anlamadıkları sorulmuştur. Bu sorunun cevaplarında, öğrencilerin yaklaşık % 62'i sınav sorularını anlamadıklarını, % 31'i ise kısmen anladıklarını belirtmişlerdir. Bu soruyla bağlantılı olarak derslerin anlaşılıp anlaşılmadığı yönündeki bir başka soruya verilen yanıtlarda yine dil sorunu ile ilgilidir. Burada da öğrencilerin yaklaşık % 91'inin dersleri anlamakta oldukça zorlandıkları ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin dersleri anlamadaki güçlüklerini daha çok dil faktörüne bağladıkları görülmektedir. Dil faktörü içerisinde en çok yer tutan neden ise, akademik dil düzeyinin (% 52.8) yetersizliğidir.

Kısaca, TÖMER'de verilen dil kursları öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmakta ve öğrenciler eğitime başladıklarında özellikle sözel dersleri anlamakta güçlük çekmektedirler.

Fakülte, yüksek okul ve bölümlerde verilen derslerin içerikleri ile ilgili bir soruya, öğrenciler % 68.6 oranında derslerin "daha çok teorik", % 28 oranında ise "teori ve pratik dengesi kurularak" verildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerle yaptığımız görüşmelerde, kendi ülkelerinde derslerin teori ve pratiği ile birlikte verildiği, Türkiye'de ise bu konuda dengenin kurulmadığından şikayetçi olunmuştur. Hiç kuşkusuz derse, öğrenci grubunun büyüklüğüne ve ders konusuna göre teori ve pratik ilişkisi kurulabilir. Öğrencilerin devam ettikleri bölümler incelendiğinde, pratik ağırlıklı veya teori ve pratiğin dengelenmiş olduğu bölümlerde okumalarına rağmen (tıp, diş hekimliği, mühendislik, hemşirelik, eğitim gibi) bu araştırmada

derslerin daha çok teorik ağırlıklı olarak okutulduğu ortaya çıkmıştır. Buna benzer sorunları Türk öğrenciler de dile getirmiştir. Şeker(1995)'in yaptığı çalışmada, K.K.Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kendi alan derslerinin % 78 oranında, eğitim-bilim derslerinin ise % 81 oranında "daha çok" veya "bütünüyle" teorik işlendiği belirtilmiştir.

Herhangi bir alanda pratiğe aktarılmayan teorik bilgiler, "teorik ezberlenen bilgi" veya "pratik işlevi olmayan bilgi" konumunda olacaktır. Bilgilerin gerçek yaşamla bağ kurularak verilmesini, pratik temelleri olan bilgilerin daha baskın olması önem taşımaktadır.

Öğrencilerin en çok zorlandıkları bir dersi ele alarak zorlanma nedenlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu soruya öğrenciler birden fazla yanıt vermişlerdir. Yanıtlar incelendiğinde dil sorunu burada da ilk sırayı almaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları sorunlardan dil sorunu yaklaşık % 31'lik bir orandadır. Bu sorunu ülkeleri ile Türkiye eğitim sistemi arasındaki farklılıklar (% 20), hocayla iletişim yetersizliği (% 18) izlemektedir.

Yabancı öğrencilere Türk eğitim sisteminin en çok beğendikleri özelliği sorulduğunda, öğrencilerin bu soruya büyük oranda yanıt vermedikleri gözlenmiştir (% 50). Yabancı öğrenciler Türk eğitim sisteminin en beğenilen özelliği olarak "uygulamaların iyi olması"nı göstermişlerdir (% 26.1). Yanıt veren öğrenci tepkilerine bakıldığında, bütünleme sınavının olması, resmi kıyafetin bulunmaması gibi ilginç yanıtlar da alınmıştır.

Türk ve kendi eğitim sistemlerinde göze çarpan temel farklılıklar ise, Türk eğitim sisteminde bireysel özgürlüklerin daha çok olması, kendi ülkelerinde ise kitaplara, eğitim ve bilime verilen önem, sözlü sınav sistemi ve kitapların ücretsiz oluşudur.

Yukardaki sorularla bağıntılı olarak "Türk eğitim sisteminden ülkenize ne götürmek istersiniz" sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, cevap vermeme oranı % 44 ve "hiç bir şey götürmem" oranı % 25'dir. Toplam % 69 oranında Türk eğitim sisteminden bir şey almaya değer görmedikleri ortaya çıkmaktadır.

"Eğitiminizle ilgili bir sorunuz olduğunda öncelikle kime başvurursunuz" sorusuna, yabancı öğrenciler, sırası ile ders hocalarına (% 41.2), sınıf arkadaşlarına (% 23.5) başvurduklarını belirtmişlerdir. Bu oranlarla birlikte "hiç kimseye danışmam" diyenlerin oranı % 26.5'dir. Öğrencilere danışman hoca verilmesine rağmen bu öğrenciler, danışmanlarla iletişim kurmayı tercih etmemektedirler. 1994 yılında yapılan örneklem grubu içerisinde Atatürk Üniversitesi'nin de bulunduğu araştırmada (Önsoy vd., 1994:43), Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler kendileriyle

ilgilenecek bir danışma bürosunun kurulmasının önemini belirtmelerine rağmen problemin üç yıldır aşılamadığı görülmektedir.

"Size göre Türk eğitim sisteminin en önemli sorunu nedir" sorusuna öğrencilerin çoğunluğu cevap vermiştir (yaklaşık % 80). Buna göre, öğrenciler pratik bilgilerin azlığı 8, kitapların pahalı olması 2, hoca-öğrenci diyalogunun yetersizliği 2, eğitime önem verilmemesi 2, siyasi partilerin üniversitelere önem vermemesi 1, ezbercilik 1, üniversite ortamıyla ilgili koşulların yetersizliği 2, kaynak kitapların güncel olmaması 1, araç ve gereçlerin azlığı 1, öğrenci kontenjanlarının fazla olması 1, hocaların bilgi yetersizliği 1, istihdam olanaklarının yetersizliği 1, mesleki rehberliğin olmaması 1, bürokrasi 1 gibi sorun alanlarını belirmişlerdir.

3. Ekonomik İçerikli Sorunlar

Erzurum'da öğrenim gören yabancı öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 94.3) Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı yurtlarda kalmaktadır.

Erzurum'daki yabancı öğrencilerin tamamı Türkiye Cumhuriyeti hükümetinden burs almaktadır. Ancak öğrencilerin yaklaşık % 86'sı aldıkları bu bursları yeterli bulmamaktadır. "Öğreniminizi rahat sürdürebilmeniz için burs miktarınız ne olmalıdır" sorusuna en az 9, en çok 20 milyon TL şeklinde cevap verilmiştir. Öğrenciler, ortalama olarak 14 milyon civarında bir bursun kendileri için yeterli olabileceği görüşündedirler (bu çalışmanın verileri Mayıs 1997'de toplanmıştır). Bu isteği normal karşılamak gerekmektedir. Zira 1992-1993 öğretim yılında 120 dolar üzerinden verilen burslar, çeşitli ekonomik nedenlerle, zaman içinde aşınmıştır. Bu araştırmanın yapıldığı Mayıs 1997'de bir öğrencinin aldığı burs 6 milyon 500 bin liradır. Öğrencilere 6 milyon 500 bin lira dışında, cüzi miktarda bir kırtasiye yardımı ile hafta içi geçerli olan bir öğlen yemeği kartı verilmektedir. 6 milyon 500 bin liralık bir burs ve ufak-tefek yardımların öğrenciler açısından çok yetersiz olduğu ortadadır. YÖK'ün yayınlarında da, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları'ndan gelen öğrencilerin aldıkları bursların yetersizliği ve verilen bursun (1996'da 4 milyon) bir öğrencinin ancak 15-20 günlük ihtiyacını karşılayacağı vurgulanmaktadır (YÖK, 1996:47). Yapılması gereken, burs miktarının ilk gelenlere verildiği gibi 120 dolarlık düzeyinin korunmasıdır.

Öğrencilerin yaklaşık % 91'i herhangi bir işte çalışmamaktadır. Bu soruya çalışıyorum diyen % 8.8'lik kesim, ekonomik olarak ek gelir elde etmeyi neden olarak göstermiştir. "Öğreniminiz sırasında uygun koşullarda iş bulsanız çalışır mısınız" sorusuna; öğrencilerin yaklaşık % 82'si "evet" yanıtı vermiştir. Bu da yine burs miktarının yetersizliğini göstermektedir.

Burs miktarının yetersizliğine karşın öğrencilerin azımsanmayacak bir kısmının (% 61.1) sadece bursla yetindikleri görülmektedir. Buna neden olarak, öğrencilerin geldikleri ülkelerdeki bankacılık sisteminin gelişmemiş olması ve ailelerin ekonomik durumlarının yetersizliği gösterilmiştir.

4. Türkiye İle İlgili Değerlendirmeler

Tüm olumsuz koşullara rağmen Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından gelen öğrencilerin eğitimleri için Türkiye'yi seçiş nedenleri, sırası ile Türkiye'ye duyulan güven (% 48.6) ve kültürel yakınlıktır (% 37.1). "Şu anda bir tercih durumunda da yine Türkiye'yi seçerim" diyenlerin oranı % 88.9'dur. % 11.1 oranında hayır diyen öğrenciler ise bunun nedenlerini dil ve eğitim sorunları şeklinde belirtmişlerdir.

"Türkiye'yi nasıl bir ülke olarak görüyorsunuz" sorusuna öğrenciler, sırasıyla, Türkiye'yi geliştirmekte olan bir ülke (% 35.9), modern-müslüman bir ülke (% 28.3), demokratik ve batılı bir ülke (% 22.6) olarak görmekte, klasik bir İslam ülkesi olarak değerlendirmemektedirler. Türkiye'yi geri kalmış bir ülke olarak nitelendiren öğrenci oranı ise yaklaşık % 2'dir.

Yabancı öğrenciler, Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'yi kültürel açıdan zengin (% 27.8), ekonomik açıdan iyi (% 27.8), dine daha bağlı (% 27.8) bir ülke olarak düşünürken, bu düşüncelerinde önemli ölçüde yanıldıklarını ifade etmişlerdir. Yabancı öğrencilerin Türkiye ile ilgili olarak en çok yanıldıkları konular; dine daha az bağlılık (% 35.7), kültürel açıdan zenginlik (% 25.0), ekonomik açıdan zenginliktir (% 25). Görüşmeler sırasında da öğrenciler, Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'nin ekonomik ve kültürel açıdan zengin, dine daha bağlı bir ülke olduğu yönündeki görüşlerinde yanıldıklarını belirtmişlerdir.

Yabancı öğrencilerden mezun olduktan sonra Türkiye'de kalmak isteyenlerin oranı yaklaşık % 88'dir. Türkiye'de kalma nedenleri ise, Türkiye'yi sevmek, Türk milletine hizmet etmek, Türkiye'de iş bulma olanaklarının daha kolay olması, Türkiye'nin daha iyi koşullara sahip olması ve bir kısmının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmasıdır.

Yabancı öğrenciler, Türk öğrencilerin kendilerine göre insan ilişkilerinde daha rahat oldukları ve olaylara eleştirel açıdan bakabildikleri görüşündedirler. Görüşmelerimizde bunun nedenlerini; yetiştikleri dönemdeki rejim farklılığına, geçmişteki farklı deneyimlere ve dil sorununa bağlamışlardır.

Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından gelen öğrencilerin Türkiye'de yaşamaktan memnun olma nedenleri, sırasıyla yeni ve

farklı bir ülke tanyor olmak (% 27.4), Türkiye'deki eğitim sonucu ülkesinde iyi bir statü kazanacak olmak (% 22.4), daha özgür ve rahat bir yaşama sahip olmak (% 20.8), Türkiye'de arkadaş ve dostlar edinmek (% 20.8) olarak belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görmekten memnun olmama nedenleri ise şöyle sıralanmaktadır: Eğitim düzeyinin beklentilerini karşılamaması (% 30.4), sosyo-ekonomik sorunlarının ağırlığı (% 26.1), bilimsel düzeyin yetersizliği (% 8.7), kütüphane ve laboratuvar olanaklarının yetersizliği (% 8.6). Diğer nedenler olarak da (% 26.1) dil eğitiminin yetersizliği ve sadece teorik bilgilerin verilmesi gösterilmiştir.

Öğrenciler gözlemleri ile kısa sürede Türkiye'nin gündemindeki bazı sorunlara dikkat çekmektedirler. Öğrenciler tarafından terör (% 22.2) ve ekonomi (22.2) Türkiye'nin en önemli sosyal sorunları olarak vurgulanmaktadır. Bu sorunları, siyasi karışıklık ve kültürel sorunlar (duygusallık, bencillik, iletişimsizlik gibi) izlemektedir.

Yabancı öğrenciler Türkiye'de daha çok eğitim (%30.5), ekonomi (29.4), aile özlemi (% 24.7), sosyal ilişkiler (% 7.1) ve karşı cinsle arkadaşlık ilişkilerinde (% 8.3) sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin aileleri ile yeterli iletişim kuramamalarına karşın Türkiye'de yaşadıkları en büyük sorunları eğitim (% 30.5) ve ekonomi (% 29.4) olarak ortaya çıkmaktadır.

5. Türkiye ile Geline Ülkelerin Karşılaştırılması

Öğrencilerden kendi ülkeleri ile Türkiye'deki durumlarını çeşitli açılardan karşılaştırmaları da istenmiştir. Bu karşılaştırmalardan ilki öğrencilerin kişisel ekonomik durumlarını karşılaştırmalarına yönelik olmuştur. Buna göre, 8 öğrenci (%23.5) kendi ülkesindeki ekonomik durumunu "iyi" olarak nitelendirirken, Türkiye'deki ekonomik durumunu hiç bir öğrenci iyi olarak nitelendirmemiştir. Genelde öğrenciler kendi ülkeleri ve Türkiye'deki ekonomik durumlarını "orta derecede" görmektedirler. Yabancı öğrenciler kendi ülkelerindeki ekonomik durumlarını % 17.6 oranında "kötü" görürken, Türkiye'de bu oran % 47.1'dir.

Yabancı öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri karşılaştırmalı olarak sorulduğunda; öğrenciler, kendi ülkesindeki arkadaşlık ilişkilerinin % 79.4 oranında, Türkiye'de ise % 35.3 oranında "iyi" olarak görmektedirler. Kendi ülkesinde arkadaşlık ilişkilerini "kötü" olarak gören yokken, Türkiye için bu oran % 8.8'dir. Öğrenciler Türkiye'deki arkadaşlık ilişkilerini genelde orta derecede görmektedirler (% 55.9).

Yabancı öğrencilerden bilime verilen öneme ilişkin karşılaştırma istendiğinde, kendi ülkesinde % 45.5 oranında bilime iyi derecede önem verildiği, Türkiye'de ise bu oranın % 36.4 olduğu belirtilmiştir. Öğrenciler, hem kendi ve hem de Türkiye'de bilime orta derecede önem verildiği görüşündedirler.

Okuma alışkanlığı açısından Türkiye ve öğrencilerin geldikleri ülkeler arasında benzerlikler saptanmıştır. Yabancı öğrencilere göre kendi ülkesinde okuma alışkanlığı % 42.4 oranında iyi olarak görülürken, Türkiye'de bu oran % 36.4'dür.

Yabancı öğrenciler, sosyal etkinlikler konusunda kendi ülkelerinde sosyal faaliyetlerin kötü olduğunu söylemezken, Türkiye'de (Erzurum) "kötü" diyenlerin oranı %37.9'dur. Kendi ülkelerindeki sosyal faaliyetleri orta derecede gören öğrenci oranı % 72.4, Türkiye'de ise % 48.3'dür.

"Yeterince kitaba sahibim" ifadesine, kendi ülkelerinde % 21.2, Türkiye'de ise % 12.1 oranında "oldukça" cevabı verilmiştir. Öğrenciler Türkiye'de % 33.3 oranında "çok az" kitaba sahip olduklarını söylerken, kendi ülkelerinde bu oran % 18.2'dir. Öğrenciler hem kendi ülkelerinde hem de Türkiye'de orta derecede kitaba sahip oldukları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerden hem kendi hem de Türkiye'deki ilişkilerin sıcak ve samimi olması yönündeki değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrenciler kendi ülkelerinde % 55.9 oranında ilişkileri iyi bulurken, Türkiye'de bu oran % 29.4'dür. Kendi ülkesinde ilişkilerin iyi olmadığını söyleyen öğrenci oranı % 5.9 iken, Türkiye'de bu oran % 17.6'dır. Öğrenciler ilişkilerin kendi ülkelerinde daha sıcak ve samimi olduklarını belirtmişlerdir.

Yabancı öğrenciler Türkiye ve kendi ülkelerindeki öğrencilerin derste aktif olup olmadıkları sorusuna, % 48.5 oranında kendi ülkelerinde öğrencilerin derste aktif olduğunu söylemişlerdir. Türkiye'de ise bu oran % 12.1'dir.

Öğrencilerin kendi ülkelerinde ve Türkiye'deki öğretmenlerin derste aktif olup olmadıkları sorusuna şu yanıtları vermişlerdir: Kendi ülkelerinde öğretmeni organize edici, yol gösterici (aktif) olarak gören öğrenci oranı % 45.5 iken bu oran Türkiye'de % 24.2'dir. Öğrenciler hem kendi ülkesinde ve hem de Türkiye'de öğretmeni orta derecede aktif görmektedirler.

Yabancı öğrenciler sınav sorularının kendi ülkelerinde % 24.1 oranında, Türkiye'de ise % 3.4 oranında ezbere dayanmadığını belirtmişlerdir. Yabancı öğrenciler tarafından Türkiye'deki sınav soruları, geline ülkelerdeki sınav sorularından çok daha yüksek bir oranda "verilen bilgiyi olduğu gibi geri isteme" şeklinde algılanmaktadır.

6. Erzurum'la İlgili Sorunlar

Yabancı öğrencilerin Erzurum'un iklimiyle ilgili sorunlarının olup olmadığı yönündeki soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde, % 40'nın iklimden memnun olmadığı, % 31.4'nün memnun olduğu, % 28.6'sının ise kısmen memnun olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin % 60'nın kısmen de olsa iklimden memnun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yabancı öğrenciler genelde Erzurum'da öğrenim görmekten memnundurlar. Erzurum'da öğrenim gören ve örnekleme giren öğrencilerin % 88.9'nun Ahıska Türklerinden oluşması bu sonucu etkilemektedir. Yapılan görüşmeler sırasında, Ahıska Türklerinin kültürel açıdan "Anadolu kültürüne" en yakın Türk Topluluğu olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni ise, Ahıska'nın bölge olarak Kars ilimizle sınır olması ve Ahıska Türklerinin Türk Toplulukları içerisinde hem sürgün ve hem de sürgün sonrasında kültürlerini "en iyi koruyan" topluluk olmasından kaynaklanmaktadır. Erzurum'dan memnun olanlar, Erzurum'un yapısını kendi kültürel özelliklerine, değerlerine uygun bulmakta ve büyük kentlerde daha fazla sorunla karşılaşacaklarını düşünmektedirler.

Erzurum'da öğrenim görmekten ve yaşamaktan "hiç memnun değilim" diyen % 8.8'lik dilime giren öğrencilerin Erzurum'da öğrenim görmekten ve yaşamaktan memnun olmama nedenleri ise, eğitim için koşulların uygun olmaması, sosyal aktivitelerin yetersizliği, iklim koşullarının elverişsizliği ve arkadaşlık ilişkilerinin istenilen düzeyde olmamasıdır.

Yabancı öğrencilerin yaklaşık % 55 oranında Erzurum'la ilgili sorunlarını dile getirmediği görülmektedir. Kentle ilgili sorun belirten öğrenciler ise sırasıyla, iklim (% 25.1), esnafla diyalog (% 5.5) ve kültür düzeyinin düşüklüğüne (% 5.5) işaret etmişlerdir. Erzurum'dan memnun olmayan öğrenciler, büyük kentlerin eğitim, öğretim, hoca ve kültürel olanaklarının nitel açıdan çok daha iyi olduğu, kendilerini daha rahat ve özgür hissedecekleri görüşündedirler.

"Erzurum'un dışında Türkiye'de hangi ilde okumak istersiniz" sorusuna, Erzurum'daki yabancı öğrencilerin % 36'sı Erzurum dışında bir ilde okumak istediğini, % 41'i ise Erzurum'da okumaktan memnun olduğunu belirtmiştir. Erzurum dışında okumak isteyen öğrencilerin il tercihleri ise şöyledir: Ankara 7 kişi (% 33.3), İstanbul 5 kişi (% 23.8), Mersin 4 kişi (% 19.0), Kütahya 2 kişi (% 9.5), Konya 2 kişi (% 9.5), Antalya 1 kişi (% 4.7). Yapılan görüşmelerde, sosyal ve kültürel faaliyetlerde Erzurum ilinin öğrenciye sağladığı olanakların sınırlı oluşu ve öğrencilerin yalnızlık problemlerinin (başka bir şehirde okuyan arkadaşlarının olması) olduğu

belirtilmiş ve bu gibi nedenlerin diğer şehirleri tercih etmekte önemli olduğu ifade edilmiştir.

Öğrenciler, değer yargılarının % 50 oranında Erzurum'un değer yargıları ile "kısmen aynı", % 25'i "tamamen farklı" ve % 13.9'u "tamamen aynı" olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin değer yargıları Erzurum'da geçerli olan değer yargıları ile yaklaşık % 64 oranında tamamen ya da kısmen aynıdır. Bu durum, Erzurum'daki Ahıska Topluluğuna mensup öğrencilerin sayısal çoğunluğu ile açıklanabilir.

7. Kişisel Problemler

Yabancı öğrencilerin aileleriyle iletişim kurma sıklıkları incelendiğinde yaklaşık % 59'unun 1 ile 3 ay arası, % 32'sinin ise en erken 10 ayda bir telefonla iletişim kurdukları görülmektedir. Öğrencilerin bu sıklığı yeterli bulup bulmadıkları ile ilgili olarak bir başka soruya verdikleri yanıtlar şöyledir: Öğrencilerin % 47.2'i bu iletişimi yeterli bulmakta, % 44.4'ü yeterli bulmamakta ve % 8.3'ü de kısmen yeterli bulmaktadır.

Yabancı öğrenciler Türkiye'deki yalnızlıklarını yaklaşık % 47 oranında kendi gruplarıyla paylaşmaktadırlar.

Yabancı öğrencileri en fazla kaygılandıran nedenleri araştıran bir soruya, yaklaşık % 56 oranında cevap gelmemiştir. Cevap verenler ise %11.1 oranında geleceğe güven duymamak, % 30.6 oranında derslerdeki başarısızlığı kaygı nedeni olarak göstermişlerdir.

8. Siyasi Konular

Erzurum'daki siyasi-sosyal grupların yabancı öğrenciler üzerindeki etkisi incelendiğinde % 61 oranında bu grupların etkisinin olmadığı, yaklaşık % 39 oranında ise kısmen de olsa bir etkinin olduğu belirlenmiştir. Etkisi olan siyasi-sosyal gruplar analiz edildiğinde bu grupların daha çok üniversite içerisinde bulunduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde bunların sırasıyla islamcı, solcu ve ülkücü gruplar olduğu söylenmiştir. Örneğimize giren öğrencilerden 22 kişi bu soruya cevap vermemiştir.

Yabancı öğrencilerle yakınlık kuran kişilerin bu öğrencileri nasıl algıladığını araştıran soruya yabancı öğrencilerin yaklaşık % 71'i sadece arkadaş olarak gördüklerini, % 18'i sözü edilen görüşlerin yayılmasında potansiyel olarak algılandıklarını, % 11'i ise o görüşlerin temsilcisi olarak algılandıklarını ifade etmişlerdir.

Görüşmeler sırasında öğrenciler özellikle nurcu ve ülkücülerin kendilerini etkilemeye çalıştıklarından söz etmişlerdir. Bu arada bazı hocaların

Türk öğrencileri ile kendilerini siyasal açıdan yönlendirmek istedikleri ifade edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kısaca, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından gelecek Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerin sorunlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

Yabancı öğrencilerin Türkiye'de karşılaştıkları sorunların başında eğitimle ilgili olanlar gelmektedir. Yabancı öğrencilerle ilgili seçme sınavı sisteminin oturmamış olması, öğrencilerin önemli bir kısmını tercih yaparken zorlamaktadır. Öğrenciler ilgi ve yeteneklerine göre değil, zorunlu ve sınırlı tercihlerle fakülte ve bölümlere yerleştirilmektedirler. Öğrencilerin tercihlerinde görülen bu sorun yanında, Türkiye ile gelinen ülkenin eğitim sistemindeki farklılıklar da bir başka eğitim sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin eğitimleriyle ilgili en önemli sorunlarından biri de özellikle akademik dil eğitiminin yetersizliğidir. Bu yetersizlik öğrencilerin dersleri ve sınav sorularını net olarak anlamalarını güçleştirmektedir. Öğrencilerin eğitimleri ile ilgili bir başka temel sorun da derslerin daha çok teorik ağırlıklı işlenmesi ve yeterince ders araç-gereç ve kitapların bulunmaması ya da çok pahalı olması, mesleki rehberliğin olmaması, ders hocaları ile yeterli iletişimin kurulamamasıdır.

Öğrencilerin ekonomik sorunlarının başında bursların yetersizliği gelmektedir. Bu sorun öğrencilerin kitap harcamalarını, boş zaman değerlendirme faaliyetlerini ve hatta ailesi ile iletişimini bile etkilemektedir.

Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından gelen öğrencilerin tüm olumsuz koşullara rağmen Türkiye'de bulunmaktan memnun oldukları görülmektedir. Bunun temel nedeni, özellikle Ahıska Türkleri ile Erzurum veya bölge kültürü arasındaki yakınlıktan kaynaklanmaktadır. Ancak yabancı öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önceki Türkiye yargıları önemli ölçüde değişime uğramıştır. Bu arada gelen öğrencilerle Türkiye'deki öğrenciler arasında da büyük ölçüde bir iletişimsizlik ve güvensizlik bulunmaktadır. Görüşmelerimiz sırasında, yabancı öğrenciler, Türkiye'deki öğrencilerin kendilerini dışladıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrenciler genelde, kültürel yakınlık nedeniyle Erzurum'da eğitim görmekten memnundurlar. Ancak değer yargıları ve beslenme alışkanlıklarının da birebir örtüştüğü söylenemez.

Türk Topluluklarından gelen öğrenciler, Türkiye ile kendi ülkeleri arasındaki belirgin farklılıkları arkadaşlık ilişkileri, sosyal faaliyetler ve öğrencilerin derslerde aktifliği açısından karşılaştırarak kendi ülkeleri lehinde görüşler ortaya koymuşlardır.

Öğrencilerin kişisel sorunları ise şöyle sıralanabilir: Yalnızlık, aile özlemi, geleceğe güven duymama, derslerde başarısızlık, arkadaşlık ilişkilerinde yetersizlik ve yanlış anlaşılmak.

Erzurum'da yaşayan yabancı öğrenciler için siyasi-sosyal grupların baskısından da kısmen söz edilebilir.

Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından gelen öğrenciler Türkiye'de pek çok alanda sorunlar yumağı ile boğuşmakta ve kalmakla gitmek arasında bocalamaktadırlar. Türkiye bağlamında bunun en açık örneği tablo 1'deki verilerde de görülmektedir.

Türkiye'nin yaşadığı sosyo-ekonomik, siyasi ve eğitimsel sorunlar sadece Türkiye Cumhuriyeti hükümetinden burs alan yabancı öğrencileri değil, Türkiye'de öğrenim gören, kendi yurttaşı öğrencilerin de büyük bir çoğunluğunu etkilemektedir. Bu sorunların çözümü için atılacak somut adımlar, yabancı öğrenciler için de bir çözüm yolu olabilecektir. Bunlara ilave olarak, gelecek yıllarda Türkiye'ye getirilecek Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları öğrencileri ile ilgili olarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Ülkenin sosyo-ekonomik koşulları göz önüne alınarak gerçekçi öğrenci kontenjanlarının belirlenmesi.
- Öğrencilerin ülkelerinde başarılı oldukları alanlarla benzerlik gösteren fakülte ve bölümlere yönelmelerini sağlayacak bir ölçme ve değerlendirme sisteminin getirilmesi.
- Dil eğitimi kurslarının yeterli süre ve akademik düzeyde bir içerikle verilmesinin sağlanması.
- Öğrenci uyum programlarının öğrencinin bulunduğu ülkeden başlatılması.
- Türkiye'de kalınan yerlerin (yurt gibi) iyileştirilmesi.
- Öğrencilere sağlanan burs miktarının daha gerçekçi ölçütlere göre belirlenmesi ve öğrencinin öğrenimlerini daha rahat sürdürebileceği bir miktara yükseltilmesi.
- Öğrenci danışmanlık hizmetlerinin öğrenim süresince sistemli bir şekilde sürdürülmesi, bu konuda öğrenci danışmanlarının rol ve statülerini belirleyen çalışmaların yapılması.

SUMMARY

This study includes evaluations of students coming from Turkish States, Turkish and relative communities to Erzurum, about their educational, economic, social, political and personal problems and their comparative evaluation relating to Turkey and their own countries. 36 students studying in Atatürk University were included in the study. The survey method was used, and the data were collected by questionnaire form and unstructured interviews.

Of the problems that students face, the most important one is the inefficiency of the level of Turkish that students learn in Turkish courses. Students experience economical difficulties

due to the inefficiency of scholarship. Students don't meet many difficulties in view of cultural difficulties living in Erzurum. But their concept of Turkey before coming to Erzurum changed considerably. The level of communication and trust between the students coming from other countries and the Turkish students is not very high. The students from Turkish States suggest that the friendly relations, the social and classroom activities of the students are much more favourable in their own countries compared to those in Turkey.

Loneliness, being homesick, lack of confidence in the future and failure in the courses taken are among the problems facing the students coming from Turkish States.

Some suggestions are made for the solutions of the problems.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Ali (1994) **Türk Cumhuriyetleri ve Türk Topuluklarından Türkiye'ye Gelen Öğrenciler (1992-1993)**, İstanbul.
- BEDNAREK, Stanislaw (1991) "Foreign Students In Poland: Their Preparation and Problems", **International Review of Education-Internationale**, Vol:37, No:4, pp.489-91.
- ÇAĞLAR, Ali (1996) "Yeni Bir Göçmen Türü: Türk Üniversitelerinde Yabancı Uyrıklı Öğrenci Olmak", **II. Ulusal Sosyoloji Kongresi'nde Sunulan Tebliğ**, Mersin, s. 1-8.
- ÇAĞLAR, Ali (1998) **Türk Üniversitelerinde Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Topulukları Öğrencilerinin Sorunları** (Yayınlanmamış Araştırma), Ankara.
- GÖKÇE, Birsen (1992) **Toplumsal Bilimlerde Araştırma**, Ankara: Savaş Yayınları.
- GÖKÇE, Birsen (1996) **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar**, Ankara:Savaş Yayınları.
- KOCACIK, Faruk (1986) "Sivas'ta Kentsel Aile", **Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:7, s. 7-29.
- KOCACIK, Faruk (1995) "Sivas'ta İşsizlik Olgusu ve Aile Üzerine Etkileri", **Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:18, s. 1-16.
- ÖNSOY, Rıfat-Özcan Demirel vd., (1994) **Türkiye'de Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Sorunları**, Araştırma Raporu, Ankara.
- PARR, Gerald-Loretta Bradley & Revathi Bingi (1992) "Concerns and Feelings of International Students", **Journal of College Student Development**, Vol:33, p.20-25.
- ŞEKER, Hasan (1995) "Eğitim Fakültelerindeki Alan ve Eğitim Bilimleri Derslerinin Teori ve Pratiği Işığında Öğretmenlik Uygulamalarının İncelenmesi", **Hacettepe Üniversitesi II. Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulan Bildiri**, Ankara.
- YÖK (1996) **Türk Cumhuriyetleri İle Türk ve Akraba Topuluklarından Gelen Öğrenciler, Bunların Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Ankara.